

MUSIQIY NOTA VA UNI O'QISH XUSUSIYATLARI.

Abduganieva Sarvinoz

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
“Musiq ta’limi va san’at” mutaxassisligi 1-kurs magistranti

A.X.Trigulova

Ilmiy rahbar: Pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti v.b
professor

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10677619>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-February 2024 yil
Ma’qullandi: 15- February 2024 yil
Nashr qilindi: 19- February 2024 yil

KEY WORDS

*badiiy ijro, barmoq, ritm,
uyg'unlik, musiqiy sakrash.*

ABSTRACT

*maqolada musiq va san'at maktablarida pianino
darslarida musiqiy notani o'rganish muammosi ko'rib
chiqiladi*

Musiq maktabida har qanday pianino asarini o'rganish jarayoni badiiy – majoziy ijro etish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan turli xil ish shakllarini o'z ichiga oladi.

Bolalar musiq va san'at maktablarida fortepiano asarlarini badiiy-majoziy ijro etish ko'nikmalarini shakllantirishda talaba butun asarni qamrab olishga harakat qilganda musiqiy matnni varaqdan o'qish muhim rol o'ynaydi. Ushbu ijro, qoida tariqasida, asl nusxaga yaqin tempga rioya qilmasdan amalga oshiriladi. Odatda, dinamik soyalar, tovushlarni chiqarish usullari, akkordlar kabi ko'plab tafsilotlar ham ushbu jarayonda aniq bajarilmasligi mumkin.

Matnni o'qishning bu turi musiqiy asarni tahlil qilishdan farq qiladi, bunda talaba matnni diqqat bilan o'rganib chiqishi va barmoqlar, dinamik soyalar va zarbalarda xatolarga yo'l qo'ymasligi kerak. Shu bilan birga, temp, qoida tariqasida, sekin va matnni qasddan o'rganishga mos keladi. Alohida, ijro etilishi qiyin bo'lgan parchalar, parchalar, akkordlarni takrorlash tavsiya etiladi. Talabaga matn bilan to'g'ri ishlashni, musiqiy asarning badiiy qiyofasi va mazmuniga mos keladigan tafsilotlarni ko'rishni o'rgatish kerak.

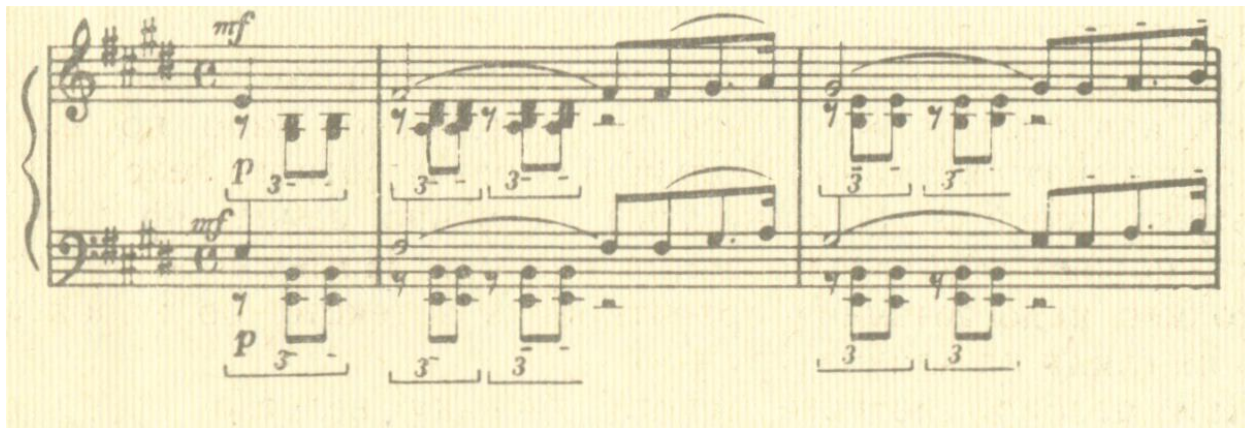
Matn bilan tanishayotganda tonallik, temp, o'lcham, ohang yo'nalishi, tekstura kabi muhim tafsilotlarni boshidanoq aniqlash kerak. Talaba matnni tushunishi, musiqiy asarni yaxlit idrok etishda bir nechta tarkibiy elementlarga e'tiborni to'g'ri yozib olishi kerak.

Birinchi darslardan boshlab o'qituvchi barmoqlarning to'g'ri joylashishiga, ya'ni murakkab parchalar, akkordlar va texnik jihatdan murakkab bo'laklarni bajarishda katta rol o'ynaydigan barmoqlarga katta e'tibor berishi kerak. O'qituvchi talabani barmoq yozilmagan matnni o'rganayotganda barmoqlarning u yoki bu tartibining asosiligi va asosililigiga undashi kerak.

Matn bilan ishlashda ko'pincha noto'g'ri notalarga (soxta) ruxsat beriladi. Bunday bo'shliqlar bilan talabaning musiqiy va nazariy ta'limiga e'tibor qaratish lozim. Qoida tariqasida, matnga tasodifiy o'zgartirish belgilarini kiritishda, matndagi kalitlarni almashtirishda, murakkab akkordlar va parchalarni ijro etishda soxta notalarga ruxsat

beriladi. Bu asarni ijro etishda talabaning e'tiborini faollashtirishni talab qiladi.

Ko'pincha, o'rganish paytida zaif tomon-bu o'qituvchining talaba bilan alohida ishlashini talab qiladigan ritm. Ritmik jihatdan qiyin bo'lgan parchalarni ajratib ko'rsatish va talaba bilan qo'shimcha texnikalar yordamida murakkab matnni tahlil qilish ustida ishlash kerak, masalan ovoz chiqarib. Ushbu uslub pianino o'qitishning dastlabki bosqichlarida juda samarali. Talabalar o'lchovda juft va toq davomiylik bilan katta qiyinchiliklarga duch kelishadi. Masalan, Rahmaninovning "Melodiya"da duol va triollarning kombinatsiyasi duolining birinchi notasi sinkopa bo'lgani bilan murakkablashadi.

Bu yerda talabaning e'tiborini musiqiy shaklda badiiy obrazni rivojlantirishda muhim omil bo'lgan bastakor ijodidagi ritmning ifodali ma'nosini tushunishga qaratish juda muhimdir.

Matn ustida ishlash-bu ish o'rganilgan va topshirishga tayyor bo'lgan taqdirda ham doimiy va doimiy jarayon. Har safar asarni takrorlashda talaba o'rganish paytida hisobga olmagan yangi elementlarni topishi kerak. Buyuk o'qituvchi Jozef Xofman ta'kidladi: "men oldimda o'ynashni istagan har bir kishiga (agar u o'zini tinglash qobiliyatiga ega bo'lsa) u yozilganidan (u o'ylaganidek) ko'proq o'ynamasligini, aslida matn sahifalarida bosilganidan ancha kamligini isbotlashga majburman". Ushbu kamchilikni bartaraf etishning yagona usuli – badiiy tasvirni yaratish jarayonida muallif matnini doimiy va diqqat bilan o'qish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Гофман И.Фортепианная игра. Ответы на вопросы о фортепианной игре М. 2021 ISBN 978-5-89817-469-9
2. Trigulova A.X.,Axunova U . For participation in the scientific conference «Innonative research in modern edication» with an article entitled. Stylistic approach in music pedagogy. 20.09. - 2023 c.2